

Ruxandra Cesereanu

Conserve de viață

Paradisul

Nu am avut perspectiva infernală și promiscuă asupra vieții la bloc decât după ce am intrat în adolescență: jenă, lipsă de intimitate corporală și psihică, deranj, eucharistie pervertită ori chiar pe dos etc. Până la 15 ani, însă, viața mea la bloc a oscilat între a fi un Palat al minunilor, o Curte pitorească a Miracolelor ori o Șezătoare improvizată. Totul a depins de fapt de mulțimea copiilor de vârsta mea și mai ales de mulțimea fetițelor și a fetelor din acel bloc, cu care aveam ce împărtăși. Pentru că la parter locuia Hanelore cea zveltă și binecrescută, care știa să spună povești aromitoare și să-mi împletească părul în cozi; tot la parter locuia Antonela, cu ai cărui părinți erau prieteni părinții mei, drept care uneori săream direct din curte pe fereastra de la bucătărie a Antonelei, ca să mănânc ba o prăjitură, ba orice altceva; la etajul doi stătea Corina, cea care mi-a arătat întâia dată ce înseamnă un casetofon și muzică bună de puștoaică - în plus Corina învăța foarte bine, era premiantă, așa încât eram lăsată în preajma ei măcar pentru faptul că aș putea deprinde și eu oarecare aplecare spre învățătură (mai exact către matematici), ca să nu mă mai joc cât era ziua de lungă; la etajul trei locuiau Carmen și încă o Corină și, deși nu eram foarte apropiată de ele, comunitatea noastră de fete înrudite ca vârstă își spunea cuvântul; la același etaj cu mine locuia Lili, or, mama lui Lili făcea niște plăcinte cu magiun pe care nici acum nu le-am uitat - când îmi venea chef, săream pur și simplu balconul la Lili, fie ca să o trag de păr și să o aud cum se smiorcăie, fie ca să mănânc niște plăcinte, fie ca să mă uit la televizor; la etajul cinci locuia Danuta, aghiotanta mea, cu care mă plimbam până pe la zece seara pe malul Someșului, iar la miezul nopții ieșeam la fereastră unde prelungeam discuțiile, pufăind câte o țigară improvizată aiurea din paie - mă mai duceam la ea și ca să ronțai castraveciori pipărați, făcuți după o rețetă specială; la etajul nouă locuia Henrieta care avea o păpușă uriașă, de un metru înălțime, păpușă care mergea de una singură și vorbea, drept care adăstam în apartamentul Henrietei ca să vedem ciudățeniile - aici se mai găseau papagali, hărți uriașe ale lumii, cărți magice de joc și tot felul de alte lucruri speciale. Nu în ultimul rând la etajul zece, cum ar veni, se găsea uscătorul unde urcam vara pentru a privi lumea prin binoclu și pentru a alerga periculos pe acoperișul blocului. Dar edificiul în care locuiam avea și destui băieți, unii mai potlogăreți, alții mai indiferenți, alții cusurgii ori, dimpotrivă, meseriași într-ale vieții, cum le spuneau fetele. Ce vreau să spun este că blocul nostru a

fost o adevărată mană cerească în perioada copilăriei și chiar a adolescenței, măcar pentru faptul că am avut acces la o grămadă de vieți și povești cu bucle în timp, a căror desfășurare a făcut adesea deliciul vârstei mele de copil. Percepeam edificiul în care locuiam ca pe un turn stratificat în labirinturi la vedere, care se vărsau unele în altele. Nu mai contau nici zgomotele neplăcute, nici certurile dizgrațioase, nici inundațiile, nici scorjeala zidurilor, nici spațiul minim de trai. Îmi plăcea să degust camerele-chilii și percepeam nu arareori lucrul acesta ca pe o călugărie binevenită. Aveam cât se poate de limpede senzația de cuib, pe care o casă uriașă de oameni nu mi-ar fi putut-o da. Eram copil născut și crescut la bloc, prin urmare nu puteam avea deprinderi legate de spații largi, nu aș fi înțeles în ruptul capului zenitul, de pildă, ci îmi plăceau înghesuiala, chirceala moale, senzația de cocon. Mă simțeam apărată la bloc. Eram protejată tocmai de spațiul mic, limitat, în care ce altceva puteam să fiu decât un fetus umblător! Sau o călugăriță pitică! Circulam, apoi, după cum s-a văzut deja, cu obișnuință și firesc, prin apartamentele mai multor familii, nici măcar nu mai intram pe ușă întotdeauna, ci săream direct pe balcon sau pe fereastră. Lucrul acesta îmi dădea senzația de spiriduș, care se poate strecura prin orice fel de deschizături. Curioasă, iscodeam pe unde puteam, chiar și acolo unde nu aveam acces întotdeauna. Vara, când ploua, ocupam cu o șleahță de fete și băieți casa scărilor, unde ridicam corturi din pături și jucam cărți: corturile acestea erau tot o formă de a interioriza blocul în care locuiam. Ne plăcea înghesuiala, atingerile nesexualizate încă pe vremea aceea, ascuțimea vorbelor. În spatele blocului, pe o grămadă de pietre de construcție, improvizam echipaje de astronauți ori scafandri și imitam niște seriale la modă. La începutul adolescenței, împărțășania și colectivitatea s-au mai franjurat, dar încă aveam odăi de întâlnire între fete și povești cu nemiluita, mișcându-ne prin bloc precum niște viitoare sirene. Apoi, brusc, nevoia acută de intimitate și-a cerut drepturile și viața la bloc a devenit o povară: dizgrațioasă, umilitoare, frustrantă, jenantă, mutilantă, sufocantă etc. De aici începe, prin urmare, un alt capitol despre viața la bloc.

Infernul

Regretatul Marian Papahagi mi-a spus cândva că blocurile românești comuniste ar trebui stratificate pe clase sociale; că edificiile-conservă în care trăiam și mai trăim încă destui de mulți dintre noi ar trebui concentrate și populate după gradul de civilizație și educație al locuitorilor, în blocuri doar cu intelectuali, altele, cu muncitori, altele, doar cu funcționari, țărani, etc. Că amestecul atâtor clase sociale într-un spațiu conservă este exploziv, deoarece oamenii cu civilizație și educație scăzută nu respectă intimitatea și

granițele celorlalți (probabil fiindcă nu au obișnuița să facă acest lucru, dar și fiindcă nu doresc). Marian Papahagi nu preciza de ce era excedat de locuirea la bloc, dar, în mod evident, iritarea lui venea de la felul în care vecinii îl deranjau sonor și faptic prin, de pildă, certuri în familie, beții, dar și prin distrugerea obiectuală a edificiului, resturi menajere împrăștiate aiurea, degradarea intenționată a edificiului de către chiar locatarii săi.

Și odinioară, ca și astăzi, a trăi la bloc înseamnă a trăi în mod specific în România (comunistă, altădată, respectiv postcomunistă, astăzi). A trăi, a locui la bloc înseamnă a face parte dintr-o Românie concentrată, la conservă sau la borcan, mai degrabă, un mic Turn Babel, în care aproape nimeni nu se mai înțelege cu nimeni și nu mai respectă pe nimeni. *Blocul este o patrie în miniatură, care poate fi sabotată oricând și dereglată: concentrația și varietatea face ca efectul să fie, adesea, cum am spus deja, exploziv.*

Voi lua ca studiu de caz un astfel de bloc virtual, care este, însă, cât se poate de real, aici și acum. Umanitatea care locuiește într-un astfel de bloc este destul de previzibilă: oameni simpli (de obicei, pensionari săraci), familii de muncitori (cu mai mulți copii), intelectuali de diverse nuanțe, șomeri, dar și elevi și studenți (din alte orașe sau de la țară, care au închiriat respectivele locuințe din bloc pentru perioada studiilor liceale și universitare). Mai există și alte posibile categorii, dar cele pe care le-am amintit sunt de bază. După alt criteriu de clasificare decât cel social, există apoi locatarii care posedă animale de casă și cei care nu au astfel de animale (câini, pisici, de obicei; dar la bloc se pot sălășlui și broaște țestoase, arici, papagali, hamsteri, etc.). Problema câinilor, la bloc, este aceea că, vrând-nevrând, latră când vor ei (doar de aceea sunt câini); pisicile sunt mai blazate și silențioase; uneori, ele sar balconul la vecini și cotrobăie prin casă, făcând vraiește.

Chestiunea vârstei, a generațiilor este o altă nepotrivire specifică pentru cei care locuiesc la bloc. Există chiar și aici o bătălie între generații? Firește. Liceenii sunt zgomotoși (neavând bani pentru a merge în alte spații adecvate): stau, mai ales iarna, dar și primăvara ori toamna, pe casa scărilor, spun măscări, beau, fumează (uneori, puțină "iarbă"), se mai și brutalizează unii pe alții, jargonizează destul de violent. Când părinții nu sunt acasă (din varii pricini) și o astfel de "trupă" se strânge într-un singur apartament, "cheful" se-ncinge pe la unsprezece seara și sfârșește în chiote și ritm asurzitor pe la două dimineața, după ce somnul vecinilor a luat-o razna deja. Bătrânii, dar și maturii din bloc sunt abrutizați de nesomn, dar dacă le-ar face observații unor astfel de petrecăreți ar risca să fie bruftuluiți, să le fie spart cauciucul la autoturismul pe care îl posedă și care este parcat în fața blocului (sau să le fie zgâriată cu un cui portiera, etc.), să le fie agresati copiii. Uneori, "turma" rap-manelistă se răzbună pur și simplu trântind toată noaptea ușa

liftului ori spărgând oglinda din ascensor. Din te miri ce pricini defulatorii, graffitiuri licențioase apar pe pereții interiori ai blocului, iar un apartament considerat mai ciudat este taxat de bățăioșii petrecăreți scrijelitori, cu formula "WC"! Cutiile poștale sunt, de obicei, vandalizate, cu încuietorile smulse. Geamurile de la ușa de la intrare în bloc sunt, când și când sparte; interfonul, pentru care toți locatarii au plătit, este furat sau stricat destul de repede. Petrecăreții nu se dau în lături, însă, și de la gesturi scatologice la propriu, chiar dacă acestea sunt mai rare: uneori, dimineața, pe balcon atârână resturile uscate ale unei vome la beție sau pe pervaz tronează încolăcit un excrement. Dacă administratorul blocului solicită o explicație de la turbulenții adolescenți "cu chef", aceștia răspund foarte simplu: excrementul a căzut din cer!

În afara ușilor de la apartamente nu este indicat să fie puse obiecte utilizabile și neexpirate. Un ștergător de picioare, dacă este prea nou, are să dispară în câteva zile. Sau coronițele de brad, puse pe ușa de la intrare, de Crăciun! Sau un ghiveci prea arătos, cu plante de interior! În nici un caz să nu se lase bicicleta în fața ușii! Apoi, locatarii nu acordă prea mare importanță felului în care murdăresc spațiul celorlalți: este aproape un obicei să scuturi covoarele peste balconul vecinului (dacă se poate chiar pe rufele pe care acesta le are întinse la uscat) sau să scuturi firimiturile de pe fața de masă (de data aceasta din greșeală) chiar în capul vecinului de la etajul de mai jos. Sau să găsești resturi de salam ori șorici uscat, ori chiar cutii de bere, turtite, aruncate de cine știe unde, în balcon. Un vecin de-al meu a strâns într-o lună 100 de pachete goale de Marlboro, pe care locatarul de sus le arunca nu se știe din ce pricini voluptuoase sau mai puțin voluptuoase direct în balconul de dedesubt.

Alte zgomote felurite care mai pot fi auzite la bloc: el bătând-o pe ea (de obicei), pentru că este obosit, sătul de viață, nemulțumit, alcoolic, etc. Uneori, ea înjură la fel de tare ca și el; și țipă așijderea, deci se potrivesc. Bătrânul care își bate câinele din obișnuință, fiindcă numai pe el îl mai are la dispoziție. Sau bătrâna care nu suportă tropăiturile de la etajul de sus, unde un băiețel (în vârstă de un an) învață să meargă. Mai există și zgomotele distrugătoare ale găuritoarelor de pereți și gresie, când un vecin își renovează casa de la ora zece seara. Mai rar, adevărat, există zgomotele înfundate ale sinucigașilor care se lovesc puternic, aruncându-se pe casa scărilor, de la etajul nouă. Sau homleșii care dorm în fața ușii, cerând voie să stea acolo (fiindcă, zic ei, altfel riscă să fie bătuți de alți homleși) ori lasă resturi menajere, zdrențe și cartoane în fața ușii de la uscătorul blocului, unde dorm o vreme, până când sunt surprinși și alungați. Mai există zgomotele cerșetorelor-țigănci, care sună mios la ușa, la orice oră, sau bătrânii cu mintea rătăcită care caută ceva în blocul respectiv, fără să știe pe cine și de ce. Sau falșii

gunoieri, cu tupeu, care se recomandă ca deratizatori performanți și care au voci de tenori!

În afara blocului (chiar dacă într-un asemenea edificiu locuiesc și destui gospodari și oameni cu bun simț) este vrayște: dezordine, urâțenie, mizerie, violență, promiscuitate (adică exact invers decât într-un celebru poem al lui Baudelaire, în care se vorbește despre "ordine și frumusețe, lux, calm și voluptate"; asocierea este intenționat deplasată). Containerele de gunoi, doldora de putregaiuri, construiesc un halou miasmatic în jurul blocului de locuit. În aceste containere mai pot fi zăriți, uneori, scormonitori care caută resturi menajere: ei sunt oameni sărmani, obișnuiți, însă, cu acest fel de a tria gunoaiele, doar-doar se va mai găsi ceva util și refolosibil. În afara blocului există, uneori (mai rar astăzi decât pe vremea comunismului), microcartierul de cotețe și cocine: pestilența acestora amintește de un abator stâlcit de arșița verii ori de o tăbăcărie mizeră sau de accidentalele deversări ale latrinelor, când o conductă "josnică" își ițește cornițele la suprafața pământului. Infernul putorii, iată cum se numește uneori infernul pământesc, înainte de revelația infernului al doilea și definitiv pentru cei păcătoși.

Cam așa arată un bloc de locuințe "în stil clasic". O Românie țigănizată și scurtcircuitată. Și cum aproape jumătate din actualii locuitori ai orașelor românești trăiesc la bloc, ce ar mai fi de spus?

Purgatoriul

Purgatoriul nu prea există în România, fiindcă aceasta este o țară a extremelor: ori paradis, ori infern, spațiul intermediar nu este posibil. Românii s-au obișnuit cu tehnica dușului scoțian aplicată la viața lor cotidiană. Și, în general, românii s-au obișnuit cu toate, fiindcă sunt cameleonic de adaptabili, suportă aproape orice și din orice spațiu pot face un loc de tranzit în viața lor. Viața la bloc nu este altceva decât o conservă deschisă, păstrată o vreme la frigider, apoi consumată două treimi, apoi aruncată în cele din urmă la gunoi, de unde vreun flămând vagabond încă ar mai putea să curețe fărâmele de hrană înghesuite în bucata rotundă sau dreptunghiulară de tinichea.